

NĚKTERÉ MOŽNOSTI A PROBLÉMY INTEGROVANÉ PROTIVZDUŠNÉ OBRANY

Integrovaný systém PVO je postupně organizačně dotvářen, nicméně diskuse o jeho účelnosti a efektivnosti pokračují. Jejich obsahem je někdy opatrná, v některých případech i vehementní obhajoba, ale též určité pochyby a otevřená kritika.

Protivzdušná obrana představuje ve všech armádách oblast vysoce specifickou a citlivou, ve které se obtížně nalézají určitá optimální řešení. Skutečností je, že v podmínkách přijaté vojenské doktríny, kdy ČSA již nejsou přisuzovány žádné záměry útočné činnosti mimo hranice státu, je rozhodnutí vytvořit jednotný integrovaný systém PVO řešení možné, přinášející některé výhody a nové možnosti. Jejich nalezení, pochopení a využití vyžaduje ovšem překonání po mnoho let vytvářených intelektuálních návyků, a to nejen vlastních odborníků PVO, ale i těch, kteří "služeb" systému PVO využívali a nadále budou využívat.

I zde platí, že odpovídajícím způsobem reagovat na novou situaci lze pouze v rámci racionálně vedené diskuse. Další řádky je tedy nutné vnímat jako jeden z možných názorů na problém protivzdušné obrany v nových podmínkách, názorů, které jsou dány především určitým makrostrukturálním pohledem na systém PVO.

Již na první, možná na druhý pohled je patrné, že ve vytvářených podmínkách se objevují možnosti podstatně pružnějšího použití sil a prostředků PVO, neboť pro použití mobilních protiletadlových raketových pluků a brigád již neexistují žádná organizační omezení, daná jejich podřízeností vševojskovým divizím a armádám. Teoreticky nic nebrání tvorbě nejvhodnějších uskupení RTV, PLRV i SL, k co nejefektivnějšímu splnění zadaného úkolu a k soustředování sil i úsilí na nejvíce ohrožené směry či prostory.

Při organizaci PVO lze v podmínkách bytí integrovaného systému PVO přijímat nová, netradiční opatření. Jedním z nich je vytváření záloh PLRV v průběhu vedení bojové činnosti. Poznatky získané na základě matematického modelování procesů protivzdušné obrany ukazují, že zejména při vedení dlouhodobější bojové činnosti jsou zálohy účelné. Zvyšují odolnost systému PVO a zvětšují jeho schopnost dlouhodobě a s dostatečnou účinností působit proti vzdušnému protivníkovi. Je nakonec obecně známo, že žádný systém, který není zálohován, nemůže být považován za spolehlivý. V dřívějších podmínkách se o takovém opatření prakticky neuvažovalo, navíc jeho uskutečňování do značné míry bránily právě organizační vztahy. Do zálohy lze vyčleňovat jednotky, případně útvary PLRV, které po stanovenou dobu zůstávají ve vymezeném prostoru připraveny buď přejít k zahájení palby, nebo provedení přesunu do jiné bojové sestavy.

Nové možnosti se ukazují v efektivním využívání protiletadlových léček a v přijímání opatření k oklamání protivníka jak v taktickém, tak i operačním měřítku.

Je známou skutečností, že v PVO sehrává významnou roli operační maskování. Integrovaný systém umožňuje řešit tento problém jednoduše bez "komplikujícího mezičlánku", kterým je vždy součinnost.

Jednotné, centralizované velení všem rozhodujícím silám PVO vytváří možnost výrazně zvýšit adaptabilitu systému PVO, tedy jeho schopnost operativně se přizpůsobovat jak vývoji vzdušné situace, tak svému vnitřnímu stavu.

V PVO nebývají dosažené přednosti zdarma, zvláště ne v našem případě, kdy organizační změny nejsou podpořeny alespoň částečnou modernizací průzkumných, palebných a dalších technických prostředků PVO. Zejména dochází k výraznému zkomplikování organizace protivzdušné obrany. Známe v podstatě čtyři základní způsoby, jak PVO uspořádat:

1. **Objektová PVO** - spočívá v bezprostřední obraně vybraných nejdůležitějších objektů. Lze ji realizovat i s omezeným počtem sil a prostředků, ovšem jejím nedostatkem je, že zpravidla neumožňuje ničit vzdušného protivníka ještě před tím, než dosáhne čáry plnění bojového úkolu. Touto čarou rozumíme určitou hranici, na které letoun protivníka odpaluje rakety nebo odhazuje pumy na bráněný objekt.

● **Pásmová PVO** - je tvořena pásmem sil a prostředků PVO, vysunutým dostatečně před bráněné objekty. Umožňuje působit proti vzdušnému protivníkovi již na vzdálenějších přístupech, ale nebývá, vzhledem k její malé hloubce, příliš odolná a spolehlivá. Protivník si prolomením příslušného pásma PVO vytváří koridory k pronikání do hloubky území.

● **Prostorová PVO** - síly a prostředky PVO jsou více méně rovnoměrně rozloženy na celé šířce a hloubce bráněného prostoru. Takto uspořádaná protivzdušná obrana splňuje většinu požadavků, ale vyžaduje velké množství zejména palebných prostředků. Také řízení palby a bojové činnosti je zde složité a náročné.

● **Kombinovaná PVO** - spočívá v změně uvedených způsobů, buď jako pásmové objekto-
vá, nebo prostorové objektová.

Velmi často se dnes prosazuje názor řešit protivzdušnou obranu prostorově. Je ovšem mnoho důvodů, proč se doporučuje používat v našich podmínkách pojmu "prostorová PVO" velmi opatrně. Které hlavní důvody to jsou?

Prostorová PVO předpokládá takového uskupení prostředků PLRV, které zabezpečí na všech výškách vzájemné překrytí prostorů účinné působnosti jednotlivých palebných prvků, a to na území větším než bráněný prostor, k dosažení možnosti ničit vzdušné cíle ještě před čarou plnění jejich bojového úkolu i v hloubce území.

Již dříve jsem uvedl, že k zabezpečení prostorové PVO je potřebný poměrně velký počet prostředků. Tento počet ještě navíc ovlivňují mnohé faktory, jako např.:

- velikost bráněného prostoru,
- parametry průzkumných a palebných prostředků PVO - zvláště dosah jejich prostorů účinné působnosti s důrazem na přízemní a malé výšky (do 1000 m),
- charakter terénu - v podmínkách členitějšího terénu je nutné k vytvoření překrývajících se prostorů účinné působnosti na přízemních a malých výškách, podstatně více palebných prvků; v současných podmínkách integrované PVO je ne vždy budeme mít k dispozici,
- odolnost a spolehlivost systému PVO - jde o velice závažný faktor, který v těchto souvislostech nebývá docenován; ztráty prostředků způsobené protivníkem a jejich vyřazení z důvodu nespolehlivosti mohou vést k rychlému snižování počtu bojeschopných průzkumných a palebných prvků, a tím i ke ztrátě prostorové povahy PVO; pro takový případ, který může nastat již i po prvním hromadném úderu, je nutné mít připravenou variantu přechodu ke kombinované nebo pouze objektové PVO; znamená to, že i když se na počátku operace podaří soustředit dostatek sil a prostředků; k vytvoření prostorové PVO, je nutné mít na paměti, že jde pouze o dočasnou záležitost,
- možnosti vzdušného protivníka umlčovat prostředky PVO radioelektronickým rušením a palbou; tento faktor úzce souvisí s předešlým a má i stejné důsledky; důležitá je i vzdálenost čáry plnění bojového úkolu, ze které je vzdušný protivník již schopen napadat bráněné objekty; nutí tím obránce zvětšovat souhrnný prostor účinné působnosti, což vede k dalším komplikacím.

Integrací sil a prostředků protivzdušné obrany do divizí PVO se stává plánování a celková organizace PVO velmi složitou a náročnou záležitostí, která má jak operační, tak i ryze inženýrskou povahu. Je nutné centralizovaně plánovat použití, řídit podstatně větší počet různých typů protiletadlových průzkumných a palebných kompletů. Tak, jak to bylo v původní organizační struktuře, kdy řešení těchto úkolů bylo rozloženo do více stupňů velení v bývalém vojsku PVO pozemního vojska. Integrovaná PVO tvoří navíc rozsáhlý technický systém; zajištění jeho funkčnosti v bojové činnosti vyvolává mnohé otázky inženýrského charakteru. Celkovou organizaci PVO lze sice i nadále řešit klasickými způsoby, tedy určitou invencí za pomoci mapy a kreslicích potřeb, ale výsledek s velkou pravděpodobností nebude odpovídat potřebám a nebudou využity možnosti, které v sobě Integrovaný systém PVO potenciálně obsahuje. Zde nastává okamžik bezpodmínečného přechodu k organizaci PVO s vysokým stupněm počítačové podpory, zahrnující důsledné použití digitálního modelu území a aplikaci matematických modelů, postihujících jak deterministické, tak pravděpodobnostní, neurčité údaje a procesy v oblasti PVO. Vedle této kvalitativní stránky musíme počítačovou podporou sledovat i určité kvantitativní cíle, tj. zrychlení jednotlivých etap organizace PVO. Je pravdou, že pokud vycházíme z varianty napadení po období příprav, můžeme pak předpokládat i dostatek času na plánování. Ovšem v průběhu obranné a případně další operace bude nezbytné rychle reagovat na změny situace. K tomu je potom počítačová podpora, v podobě efektivního automatizovaného systému velení, taktéž velice potřebná.

Vytvářený integrovaný systém PVO není schopen zajistit větší míru obrany před vzdušným protivníkem v tom smyslu, že by bylo zničeno více vzdušných cílů. To je dáno především technickými parametry prostředků PVO. Může však lépe zajistit schopnost dlouhodobě působit vůči vzdušnému protivníkovi, trvale pro něho představovat hrozbu. Může operativněji používat síly a prostředky PVO v souladu s potřebami obrany vojsk i teritoria, lépe zajišťovat bezpečnost vlastního letectva. Vyžaduje ovšem nové přístupy k organizaci protivzdušné obrany, vysoce efektivní podsystém velení a řízení, který vlastně představuje klíč k integrovanému systému. Pokud se jej nepodaří vytvořit, myšlenka integrované protivzdušné obrany v lepším případě ztroskotá, v horším případě bude živořit.